

Lituanistų tiriamųjų darbų rengimo gairės

Bendrieji reikalavimai

✓ Semestrinis rašto darbas ar BA baigiamasis darbas – studento **savarankiškai atliktas ir tinkamai aprašytas tyrimas**.

✓ Darbas turi **atskleisti** tokius **studentų gebėjimus**: taikyti žinias, apibrėžti, aprašyti, aiškinti, analizuoti, apibendrinti, interpretuoti, argumentuoti, klasifikuoti, pagrįsti, įrodyti, priešinti, lyginti, sintetinti, vertinti.

✓ **Apimtis**:

- **semestrinis** rašto darbas:
 - 2 kurse – 18 000–27 000 spaudos ženklų su tarpais (apie 10–15 puslapių);
 - 3 kurse – 36 000–54 000 spaudos ženklų su tarpais (apie 20–30 puslapių);
- **BA** darbas: 63 000–72 000 spaudos ženklų su tarpais (apie 35–40 puslapių).

✓ Rašto darbai turi būti parašyti **moksliniu stiliumi**. Paprastai pasirenkamos neveikiamosios rūšies veiksmažodžio formos, pavyzdžiui: *šiam darbe aprašomas tyrimas, išanalizavus duomenis buvo pastebėta* ir pan. Ir nors vis dažniau galima rasti tekstų, kuriuose kalbama „aš“ vardu, vis dėlto vyrauja tekstai, kurių autoriai renkasi kalbėti negimininėmis neveikiamosios rūšies veiksmažodžių formomis. Bet kuriuo atveju galioja vienas taisyklė: pasirinkus vieną minčių raiškos būdų reikia nuosekliai jo laikytis visame darbe, kitaip tekstas bus netinkamo stiliaus. Nepriimtina tekste kalbėti „mes“ vardu, nebent darbas rašytas kelių autorių. Prisimintina, kad darbe negali būti terminų sinonimijos, o jei esama kelių terminų, turi būti paaiškinta, kodėl pasirenkamas vienas ar kitas. Taip pat tekste reikėtų vengti vertinamųjų žodžių, jų pertekliaus, pavyzdžiui: *didžiausias autoritetas, geriausias specialistas, puikus pavyzdys, labiausiai patinka* ir pan.

✓ Rašto darbai turi būti parašyti **taisyklinga lietuvių kalba**. Už kalbos taisyklingumą atsako pats darbo autorius. Jei darbe yra klaidų, vadovas privalo tai aiškiai pasakyti, bet neturi

klaidų taisyti, darbo redaguoti. Tai darbo autoriaus pareiga. Tačiau atkreiptinas dėmesys į VU Senato nutarimą (S-2015-8/S-2015-8-3), kuriame teigiama, kad „[b]aigiamasis darbas gali būti ginamas tik Darbo vadovui nusprendus, kad Darbas parengtas tinkamai, yra parašytas taisyklinga kalba, atitinka keliamus reikalavimus bei yra gintinas“. Taigi vadovas gali neleisti darbo ginti, jei yra palikta daug klaidų.

Plačiau

- ✓ [Filologijos fakulteto bakalauro darbų rengimo, gynimo ir vertinimo tvarka](#)
- ✓ [Lietuvių filologijos bakalauro darbų vertinimas](#)
- ✓ [Lietuvių filologijos bakalauro darbų gynimo tvarka](#)
- ✓

Prieiga internetu:

- <http://www.flf.vu.lt/struktura/katedros/baltistikos-katedra#studentams>
- <http://www.flf.vu.lt/struktura/katedros/lietuviu-kalbos-katedra#studentams>
- <http://www.flf.vu.lt/struktura/katedros/lietuviu-literaturos-katedra#baigiamuju-kursu-studentams>
- <http://www.flf.vu.lt/struktura/katedros/lituanistiniu-studiju-katedra#baigiamuju-darbu-reikalavimai>
- http://www.vu.lt/site_files/Senatas_Taryba/S-2015-8/S-2015-8-3.pdf
- <http://www.ir.mb.vu.lt/buk-etiskas>

Tema

Darbų temas gali pateikti konkrečias studijų programas vykdančios dėstytojai, tačiau skatintina, kad studentai patys pagalvotų, ką norėtų ištirti, ir siūlytų savo temas. Kartais studentui gali būti nelengva tinkamai suformuluoti temą, tai padaryti visada padės dėstytojas – pasirinktas darbo vadovas. Studentas galėtų tiesiog išsakyti savo idėją, apie ką norėtų rašyti darbą, kokį probleminį klausimą tirti, o konkrečią temą formuluotę prireikus padėtų atrasti darbo vadovas.

Svarbu, kad tema būtų nei per siaura, nei per plati. Plati tema yra sunkiai aprėpiama, todėl toks darbas gali likti neišbaigtas. Per siaura tema gali būti per menka, kad būtų parašytas reikalavimus atitinkantis darbas. Tačiau galima elgtis ir taip: pasirinkus preliminarią temą rudens semestru ją teikti tvirtinti, o prireikus pavasario semestru – tikslinti. Rašantiems semestrinius darbus šis patarimas negalioja.

Ne mažiau svarbu ir tai, kad tema jums būtų įdomi, kitaip parašyti gerą darbą bus sunku.

Darbo struktūra

Aptariamus rašto darbus sudaro tokios dalys:

- antraštinis puslapis;
- anotacija;
- turinys;
- jei reikia, pratarmė;
- įvadas;
- teorinė dalis;
- tiriamoji dalis,
- išvados,
- literatūros ir šaltinių sąrašai,
- santrauka užsienio (pavyzdžiui, anglų k.) kalba (BA darbe);
- priedai (jei jų yra).

Tokia struktūra būdinga probleminio pobūdžio darbams, rengiamiems laikantis **anglosaksų** akademinio rašymo tradicijos. Tokia tradicija ir aptariama šiame leidinyje. Tačiau fakultete gyvuoja ir **kontinentinė** tradicija, kuri šiek tiek skiriasi nuo anglosaksų. Toliau aprašant kiekvieną struktūrinę dalį šie skirtumai bus minimi. Kurią tradiciją rinktis – darbo autoriaus sprendimas, kurį priimti padės ir darbo vadovas. Nė viena šių tradicijų nėra nei geresnė, nei blogesnė.

Antraštinis puslapis

Šiame puslapyje turi būti įvardytas Vilniaus universitetas, fakultetas, studento vardas, pavardė, studijų programa, darbo pavadinimas, jo pobūdis (semestrinis rašto darbas, bakalauro darbas), darbo vadovo mokslinis laipsnis ir pedagoginis vardas, vardas, pavardė, darbo parašymo vieta – Vilnius – ir metai. Jei rašomas BA baigiamasis darbas, viršelyje, po vadovo pavardės, turi būti ir priedašas, kad darbą ginti leista.

Pavyzdžiui:

VILNIAUS UNIVERSITETAS FILOLOGIJOS FAKULTETAS
Vardaitis Pavardaitis Lietuvių filologijos studijų programa
Pavadinimas Bakalauro darbas
Darbo vadovas doc. dr. Vardas Pavardė
Ginti leidžiama 20XX m. gegužės 25 d.
Vilnius, 20XX

Antraštinis puslapis nenumerojamas ir į puslapių skaičių neįtraukiamas.

Didžioji dalis viršelio teksto rašoma 14 punktų šriftu puslapio centre. Universitetas ir fakultetas užrašoma didžiosiomis raidėmis.

Pavadinimas rašomas puslapio centre pajuodintu 16 punktų šriftu. Nebūtina rašyti didžiosiomis raidėmis.

Po žodžių „darbo vadovas“ dvitaškis nededamas, nebent būtų keli vadovai. Užrašas pritraukiamas prie dešinės paraštės.

Kad darbą ginti leidžiama, pasirašo darbo vadovas ir šalia parašo datą. Paprastai tai būna gegužės 25 d., tad studentas iš karto gali tokią datą ir įrašyti viršelyje. Užrašas pritraukiamas prie dešinės paraštės.

Anotacija

Tai darbo puslapis, kuriame turi būti bibliografinis darbo aprašas, raktažodžiai ir trumpas darbo pristatymas – anotacija. Darbo puslapių numeracija pradedama nuo anotacijos.

Viskas turi tilpti viename puslapyje, kurio numeris 1.

Bibliografinis darbo aprašas pateikiamas puslapio viršuje. Jame rašoma: autoriaus vardas, pavardė, darbo pavadinimas, kokio pobūdžio – semestrinis, BA – tai darbas, kas vadovas; nurodomas Vilniaus universitetas ir fakultetas, darbo parašymo metai ir puslapių skaičius.

Toks aprašas neatitraukimas nuo puslapio krašto.

Pavyzdžiui:

Vardaitis Pavardaitis, *Pavadinimas*. Bakalauro darbas, vadovas doc. dr. Vardas Pavardė, Vilniaus universitetas, Filologijos fakultetas, 2016, 40 p.

Raktažodžiai – tai esminės, darbe nuolat pasikartojančios sąvokos, terminai. Raktažodžių neturi būti daug, pakanka 5–7.

Pavyzdžiui:

K¹

Raktažodžiai: genderlektas, moteriškasis kalbėjimo stilius, vyriškasis kalbėjimo stilius, vertinimas, recenzija, leksinė vertinimo raiška.

L²

Raktažodžiai: paauglių literatūra, distopijos modelis, Lois Lowry, Rebeka Una, komparatyvistika, kontrolė, atmintis, maištas.

Pirmame (K) pavyzdyje žodžių yra daugiau (12), bet sąvokos – 6.

Taigi ir reikėtų orientuotis ne į pavienius žodžius, bet į sąvokas.

Antrame (L) pavyzdyje irgi peržengiamos minėtos 5–7 žodžių ribos,

bet tai nėra blogai, nes tokių raktinių žodžių reikalauja darbo logika.

Raktažodžių eilutė ar eilutės neatitraukiamos nuo puslapio krašto; žodis „Raktažodžiai“ rašomas pajuodintu šriftu, po jo dedamas dvitaškis.

Anotacija – tai trumpas vienos pastraipos darbo pristatymas, kitaip tariant, tai itin glausta darbo turinio, bet ne tyrimo proceso, atsklaida.

Anotacijoje būtina pasakyti:

Žodis „Anotacija“ rašomas 14 punktų pajuodintu šriftu puslapio centre. Pats tekstas pradedamas kitoje eilutėje.

¹ Čia ir toliau raide **K** žymimi pavyzdžiai iš kalbotyros tiriamųjų darbų.

² Čia ir toliau raide **L** žymimi pavyzdžiai iš literatūrologijos tiriamųjų darbų.

- apie ką darbas, kokia tema, problema;
- koks tyrimo tikslas;
- koks taikytas metodas, kokia buvo tiriamoji medžiaga, kiek jos;
- kas pastebėta tiriant;
- išvados – glaustas atsakymas į tikslo klausimą;
- kam darbas gali būti įdomus ir naudingas.

Anotacija gali būti 6–7 sakiniai arba kiek ilgesnė, bet neturėtų peržengti 200–300 žodžių.

Pavyzdžių, kaip turi atrodyti antrasis darbo puslapis, kuriame ir pateikiama anotacija, galite rasti ankstesnių metų savo kolegų darbuose.

Turinys

Kitas darbo puslapis – **turinys**. Į jį neįtraukiama anotacija, neminimas ir pats turinys. Tačiau turinyje turi būti matyti visos kitos darbo dalys, jų skyriai ir poskyriai (ir jų numeriai), taip pat literatūros ir šaltinių sąrašai, santrauka, jei reikia, santrumpų sąrašas, priedai. Patogiausia, kai turinys sudaromas pasitelkus specialią *Word* funkciją.

Pavyzdžiui:

Turinys

Įvadas	3
1. Teorinės darbo prielaidos	6
1.1. Elektroninis ir socialinių tinklų diskursas	6
1.2. Žanro samprata	10
1.2.1. Žanro sąvoka	10
1.2.2. Žanrų klasifikavimas	13
1.2.3. Žanrinės analizės metodas	16
1.3. Straipsnių anotacijos <i>Facebooke</i>	19
2. Straipsnių anotacijų <i>Facebooke</i> žanro tyrimas.....	21
2.1. Komunikacinė situacija ir tikslai	21
2.2. Turinys ir struktūra	24
2.3. Kalbinė raiška	28
2.3.1. Kalbos stilius ir leksinės ypatybės	28
2.3.2. <i>Facebooko</i> kalbos įtaka: saitažodžiai ir žymėti paminėjimai	34
2.4. Nekalbiniai <i>Facebooko</i> anotacijų raiškos elementai	36
Išvados	38
Literatūra	40
Summary	45

Turinys pateikiamas atskirai viename ar keliuose puslapiuose. Prie žodžio **„Turinys“** nerašomas joks numeris.

Žodis **„Turinys“** 14 punktų šriftu rašomas puslapio centre, paryškintas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad darbo dalys, kaip antai: įvadas, teorinės prielaidos, tiriamoji dalis, išvados, literatūros sąrašas, jei reikia, santrauka, priedai ir pan. – turinyje rašomos prie kairiosios paraštės. Smulkesni skyriai ir poskyriai yra atitraukiami nuo kairiosios paraštės, kad būtų matyti, kuriai daliai jie priklauso, ar kurio skyriaus poskyriai yra, t. y. skyrių pavadinimai atitraukiami nuo dalių pavadinimų, o poskyrių – nuo skyrių pavadinimų.

Jeigu suplanavote, pavyzdžiui, skyrių 2.3.1, tai būtinai turi būti ir 2.3.2. Kitaip tariant, tekstą skaidant smulkiau skyriais ir poskyriais to paties lygmens būtinai turi būti nors du struktūriniai elementai.

Pratarmė

Pratarmė rašoma atskirame puslapyje, nenumeruojama.

Kaip jau buvo minėta, čia aptariama anglosaksų tiriamųjų darbų rašymo tradicija. Šioje tradicijoje **pratarmė** – nebūtina darbo dalis, tai gali būti net ne mokslinio pobūdžio tekstas. Pratarmėje darbo autorius gali pasakyti, kodėl ėmėsi nagrinėti temą, kas jį paskatino tai daryti, kam jis yra dėkingas už pagalbą ir pan. Kitaip tariant, tai trumpas asmeninio santykio su tyrimu išsakyimas.

Žodis „Pratarmė“ 14 punktų šriftu rašomas puslapio centre, paryškintas.

Pavyzdžiui:

K

Gera, kai idėja virsta realybe. Ir nesvarbu, jei tavimi netiki, svarbiausia tikėti pačiam savimi. Nėra nieko blogiau nei atsisakyti savo tikslo vien dėl to, kad kas nors pasakė, jog to daryti tu negali. Daugelis taip ir neišdrįsta imtis naujų iniciatyvų, tačiau atsisakę savo siekio, niekada negalės ramiai išstarti *aš bandžiau*.

Šio darbo nebūčiau parašęs be žmonių, tikėjusių manimi, buvusių kartu ir palaikiusių mane bei suteikusių visokeriopą pagalbą rašant šį magistro darbą. *Ačiū JUMS!*

Kaip matyti iš pavyzdžio, pratarmės autorius pasirenko publicistinį kalbėjimo būdą, tačiau kitas studentas savo santykį su tiriamąja tema gali išsakyti ir moksliniu stiliumi.

Kitoje – **kontinentinėje** – rašymo tradicijoje pratarmė – jau pirmas mokslinio darbo skyrius, kuriame įvardijami darbo tikslai, uždaviniai, tiriamoji medžiaga ir pan. – tai, kas **anglosaksų** tradicijoje aptariama **įvade**. Tad jei rinksitės **kontinentinę** tradiciją, **pratarmėje** rašykite tai, kas toliau minima skyriuje **įvadas**.

Įvadas

Tai darbo dalis, kurioje įvardijami visi svarbiausi tiriamojo darbo aspektai: objektas, tikslas, uždaviniai, tiriamoji medžiaga ir metodai, gali būti keliamos hipotezės (bet tai nėra būtina), pagrindžiamas darbo aktualumas ir naujumas, aptariama darbo struktūra, jei reikia, gali būti padėkojama tiems, kurie koku nors darbo rengimo etapu autoriui suteikė pagalbą. Kitaip tariant, įvadas turi savo aiškius „skyrelius“, kuriuos būtina parašyti. Kokia tvarka informaciją pateikti, sprendžia pats darbo autorius, tačiau dažniausiai studentai renkasi tokią minčių dėstymo seką:

- darbo aktualumas ir naujumas;
- darbo objektas, tikslas ir uždaviniai;
- hipotezės;
- tiriamoji medžiaga ir metodai;
- darbo struktūra;
- padėkos.

Toliau aptariama, kas konkrečiai turėtų ir galėtų būti parašyta kiekvienoje šių pastraipų.

Darbo aktualumas ir naujumas

Iš studento nėra reikalaujama parašyti itin novatorišką, išskirtinį, ypatingą darbą (žinoma, visada galima to siekti). Tiesiog keliamas uždavinys – dalyvauti mokslinėje diskusijoje, ieškoti atsakymo į mokslui ar visuomenei svarbų klausimą. Taigi ir įvado skyrelyje *Darbo aktualumas ir naujumas* reikia parašyti, kodėl imtasi nagrinėjamos temos, kodėl ją svarbu, t. y. aktualu, tirti. O svarba gali būti įvairiopa: pavyzdžiui, dauguma kurios nors patarmės ypatybių jau buvo aprašyta, tačiau dar esama ir spragų, kurias studentas siekia užpildyti savo tyrimu. Tai aktualu mokslo požiūriu. Tačiau gali būti ir kitaip: pavyzdžiui,

Įvadas pradamas naujame puslapyje, nenumerojamas.

Žodis „Įvadas“ 14 punktų šriftu rašomas puslapio centre, paryšklinamas.

Kontinentinės tradicijos darbuose visa tai rašoma pratarmėje. Įvadas šios tradicijos darbuose yra ne kas kita, kaip teorinės literatūros apžvalga. Anglosaksų tradicijoje teorinė literatūra aptariama teorinėje darbo dalyje.

Darbo dalis	Anglosaksų tradicija	Kontinentinė tradicija
Pratarmė	asmeninio santykio su tyrimu atsklaida	darbo tikslo, uždavinių ir pan. pristatymas
Įvadas	darbo tikslo, uždavinių ir pan. pristatymas	teorinės literatūros apžvalga, teoriniai darbo pamatai
Teorinė dalis	teorinės literatūros apžvalga, teoriniai darbo pamatai	

Pastraipos, kurioje grindžiamas temos aktualumas ir naujumas, pradžioje pajuodintai 12 punktų šriftu užrašytina „**Darbo aktualumas ir naujumas**“, po to dedamas taškas, po kurio toje pačioje eilutėje pradama kalbėti aptariamam klausimui.

studentas pastebėjo kad ir tokį žiniasklaidos teiginį: *Vilniaus centras skęsta angliškuose užrašuose. Visuomenė piktinasi*. Kyla klausimas: ar tikrai? Taigi studentas nusprendžia atlikti tyrimą ir patikrinti tokį teiginį. Vadinasi, tyrimas aktualus ir visuomenei. Kitaip tariant, rašant apie darbo **aktualumą** reikia išryškinti, kodėl buvo verta imtis tokios temos.

Tame pačiame skyrelyje turi būti aptartas ir darbo **naujumas**. Ką tai reiškia? Studentas turi pagrįsti, kad tiriamasis klausimas dar nebuvo gvildentas, į jį dar niekas neatsakė. Tačiau taip pat svarbu atskleisti, kad iš esmės tiriamąja problematika yra domimasi ir kitų mokslininkų. Taigi įvade reikia glaustai paminėti, kas rašė su studento tyrimu susijusiais klausimais ir kokiais aspektais. Jei tik leidžia darbo tema, vertėtų pasižvalgyti ir plačiau, ne vien po Lietuvos mokslininkų darbus.

Pavyzdžiui:

K

Darbo aktualumas ir naujumas. Šiame rašto darbe tiriami internetinio portalo *bernardinai.lt Švietimo ir ugdymo* skilties lietuvių vyrų bei moterų rašytų tekstų leksikos požymiai. Tai, kad autoriaus lytis turi įtakos kalbančiojo ar rašančiojo raiškai, tam tikrų kalbinės raiškos formų pasirinkimui, jų reiškimo būdai ir stiliui, pastebėta jau seniai, bet nuodugniai tai pradėta tirti tik prieš maždaug penkiasdešimt metų. Užsienio mokslininkų daugiausiai tirta moterų bei vyrų leksikos sakytinė raiška (Kendall ir Tannen 2005, Wei 2013, Holmes 2001). Lietuvoje atlikta labai mažai tyrimų, kuriuose būtų analizuojama vyrų ir moterų leksika, kalbos skirtumai. Redos Galinskaitės tirta pritarimo strategija jaunimo pokalbiuose, jos funkcijos ir raiška (Galinskaitė 2001). Šios tyrėjos magistro darbe aprašytos skirtingos vyrų ir moterų pritarimo strategijos. Išsamiau kalbos ir giminės sąveika analizuota Juditos Džežulskienės (Džežulskienė 1994). Publicistinio stiliaus tekstai šiuo aspektu apskritai nėra tirti, tad darbas tokia tema yra naujas lietuvių kalbotyroje. Manoma, kad šis darbas gali būti aktualus visuomenei ir naudingas moksliniams tyrimams. Publicistinio stiliaus tekstai veikia visuomenę, formuoja jos požiūrį į tam tikrus dalykus, todėl aktualu nagrinėti, kokios leksinės raiškos priemonės vartojamos publicistinio stiliaus tekstų autorių – vyrų ir moterų – ir kaip (skirtingai ar vienodai) jos veikia visuomenę. Antra, vyrų ir moterų leksikos nagrinėjimas svarbus kalbininkams, tyrinėjantiems skirtingų lyčių kalbėjimo stilius.

L

Darbo aktualumas ir naujumas. Autoriaus bei režisieriaus figūros, veikiančios Kosto Ostrausko dramaturgijoje bei nurodančios į su jomis susijusią savirefleksyvią metateatro problematiką, yra menkai aptartos. Savo monografijoje „Kūryba – kaip žaidimas“ (2003) Ingrida Ruchlevičienė pamini autoriaus figūros pasirodymą pjesėje „Kaliausės mirtis“, išsamiau neaptardama jo funkcijų ir su jo dalyvavimu tekste siejamų prasmų. Taip pat apie dramaturgo kūrinuose pasirodančią autoriaus figūrą savo straipsnyje „Paradokso poetika Kosto Ostrausko dramaturgijoje“ užsimena Aušra Martišiūtė (2007), tačiau ji nagrinėjama fragmentiškai, daugiau dėmesio kreipiant į autorystės temos analizę. Reda Pabarčienė savo straipsnio „Kosto Ostrausko „Shakespeariana“: „Hamleto“ perrašymas „Šančių kalba“ (2013) santraukoje pateikia nuorodą į

metateatro sampratą. Tačiau straipsnyje, minėdama kelis su ja susijusius bruožus (*teatro teatre, gyvenimo kaip teatro* principus), juos įvardija kaip „scenines išdaigas“ (Pabarčienė, 2013: 450) ir plačiau nenagrinėja jų funkcionavimo draminiame tekste. Taigi Ostrausko draminiuose tekstuose pasirodančios autoriaus ir režisieriaus figūros, nagrinėjamos šiame darbe, nebuvo išsamiau tyrinėtos. Taip pat autoriaus pjesės lietuvių literatūrologijoje nebuvo tyrinėtos metateatro sampratos siūlomu draminės savirefleksijos bei autoreferencijos aspektu. Darbo aktualumą pagrindžia ir tai, kad nėra daug įdėmiau Ostrausko pjeses bei jų kūrimo principus nagrinėjančių studijų. Kaip reikšmingus darbus šioje srityje galime minėti autoriaus pjesės intertekstualumą nagrinėjančių Irinos Melnikovos straipsnį – „Intertekstinio tinklo struktūra ir reikšmė Kosto Ostrausko pjesėje „Belladonna“ (2010) bei Neringos Klišienės straipsnį „Sceninės Kosto Ostrausko nuorodos, arba teatrinių konvencijų laužymas“ (2014).

Iš pavyzdžių matyti, kad darbų autorės glaustai apžvelgia, kas ir kokiais aspektais tyrė pasirinktas analizuoti problemas, o tada pasako, kuo pačių bakalaurių darbai yra nauji aptartų tyrimų kontekste, kuo jie išsiskiria, kodėl tokia problema iš viso yra tyrinėtina. Taigi tik atskleidę, kad esate susipažinę su sritimi, žinote, kokie dalykai jau buvo analizuoti, galėsite būti tikri, kad jūsų pasirinktas klausimas dar nėra tirtas, o tai ir įrodo darbo naujumą.

Darbo objektas, tikslas ir uždaviniai

Tai kitas būtinas įvado skyrelis, kuriame pirmiausia svarbu įvardyti, kas yra konkretaus darbo objektas. Tai nėra tas pats, kas tiriamoji medžiaga. Darbo objektas – tai, kas

yra analizės taikinys: ar kurios nors tarmės ypatybės, ar meninės raiškos priemonės, ar žmonių nuostatos konkrečios kalbos požiūriu ir pan. O tiriamoji medžiaga – tai konkretūs tekstai, anketos, pavyzdžiai ar pan., kuriuos analizuojant tiriamas objektas.

Darbo tikslas – tai svarbiausias klausimas, į kurį ieškoma atsakymo. Darbo negali pradėti, jei nežinai, koks tavo tikslas. Taigi išstudijavus tos srities, kurios darbas rašomas, teorinę literatūrą, reikia susiformuluoti savo tyrimo klausimą – kas norima išanalizuoti, kokį atsakymą pateikti. Formuluoju tikslą reikėtų rinktis taikliausią veiksmažodį, pavyzdžiui:

tikslas – išanalizuoti, kokie požymiai būdingi...

tikslas – nustatyti dėsningumus...

tikslas – iširti, kaip...

Paprastai studentams būna lengviau tikslą formuluoti kaip klausimą:

Įvado skyrelio, kuriame įvardijami objektas, tikslas ir uždaviniai, pradžioje pajuodintai 12 punktų šriftu ir užrašytina „**Darbo objektas, tikslas ir uždaviniai**“, po to dedamas taškas, po kurio toje pačioje eilutėje pradedama kalbėti aptariamam klausimui.

Kartais studentai rašo: **pagrindinis šio darbo tikslas...** Prisimintina, kad tikslas yra vienas, jis negali būti pagrindinis ar šalutinis. Taigi venkite tokių formuluočių.

tikslas – atsakyti į klausimą, kaip / kas / kokie / kodėl / koku mastu...

Tik nevertėtų tikslo klausimo pradėti žodžiu **ar** – juk tada atsakymas bus tik **taip** arba **ne**. O tokio atsakymo tiriamajam darbui yra per mažai. Labai svarbu tinkamai suformuluoti tikslo klausimą, nes tuomet tyrimo gairės bus gerokai aiškesnės, be to, bus paprasta parašyti ir išvadas, kurios yra ne kas kita, kaip atsakymas į tikslo klausimą.

Kaip jau buvo minėta, turi būti išvardyti ir darbo **uždaviniai**. Koks **tikslo** ir **uždavinių** santykis? Jau buvo minėta, kad **tikslas** – esminis tyrimo klausimas, o **uždaviniai** – tai smulkesni žingsniai, kurie turi būti žengti, kad tikslas būtų pasiektas. Kitaip tariant, tai tie darbai, kurie turi būti atlikti, kad būtų gautas atsakymas į tikslo klausimą. Paprastai nekeliama su teorija susiję uždaviniai, tačiau jei teoriniai dalykai, kurie yra studento tyrimo pamatas, nauji, lietuvių kalbotyroje ar literatūrologijoje mažai aptarti, gali būti iškeltas ir uždavinys juos aptarti išsamiau.

Tikslo klausimas paprastai būna vienas (nors jis gali būti ir platus, kompleksinis), o uždavinių – keletas.

Pavyzdžiui:

K

Tyrimo objektas, tikslas ir uždaviniai. Šio darbo objektas – leksinė vyrų ir moterų vertinimo raiška knygų recenzijose. **Tikslas** – atsakyti į klausimą, ar skiriasi ir kuo skiriasi vyrų ir moterų vertinimo raiška. Siekiama nustatyti, kokius leksinius vienetus, išreiškdami vertinimą, dažniau renkasi vyrai ir moterys. Atsižvelgiant į teorinėje dalyje pateiktą medžiagą, mėginama nustatyti, ar tam tikros, įvairių mokslininkų išskirtos, vyrų ir moterų kalbėjimo ypatybės yra būdingos ir vertinimo raiškai knygų recenzijose. Taip pat ieškoma atsakymo į klausimą, kurie – vyrai ar moterys – vertindami knygas išsako daugiau tiesioginės kritikos, o kurie kalba abstrakčiau, kritiką keisdami abejonėmis. Kad tikslas būtų pasiektas, kelti tokie **uždaviniai**:

1. Aptarti *genderlekto* sąvoką ir pagrindinius vyrų ir moterų kalbėjimo bruožus.
2. Išanalizuoti tiriamuosius tekstus vertinimo raiškos požiūriu.
3. Suklasifikuoti vertinimo raiškos žodžius pagal tai, kokį vertinamąjį atspalvį jie išreiškia: teigiamą ar neigiamą.
4. Aptarti, kokias kalbines priemones dažniau renkasi vyrai, o kokias moterys, kai nori išreikšti vertinimą.
5. Nustatyti, kuri tiriamųjų grupė linkusi vartoti daugiau teigiamą, o kuri – neigiamą vertinimą perteikiančių žodžių.

Paprastai uždaviniai numeruojami.

L

Tyrimo objektas – distopinio literatūros modelio raiškos aspektai paaugliams skirtose knygose Lois Lowray „Siuntėjas“ ir Rebekos Unos „Atjunk“. **Tikslas** – išsiaiškinti, iš kur kyla ir kaip veikia konfrontacija tarp protagonistos ir antagonistos, kuris „Siuntėjo“ ir „Atjunk“ kūrinių atveju yra valdžia. Keliamą prielaidą, kad tokią valdžią galima laikyti totalitarinės

santvarkos pavyzdžiu, nes jos veikimas yra paremtas visiška kontrole, nukreipta ir į kūną, ir į protą. Šiam tikslui pasiekti, keliami šie **uždaviniai**:

1. Ištirti, kaip analizuojamame distopiniame literatūros modelyje „Siuntėjo“ ir „Atjunk“ kūrinių atveju veikia valdžios kontrolė, kuri pasirinkta nagrinėti dviem aspektais. Pirmas aspektas – kūno kontrolė – analizuojamas remiantis Michelio Foucaulto disciplinos metodų analize. Antrasis aspektas – *proo* kontrolė – apima atminties kontrolės būdų analizę.
2. Išanalizuoti, kaip kūriniuose koreliuoja individualioji ir kolektyvinė atmintis ir kaip jos yra slopinamos.
3. Parodyti, kaip kalba susijusi su žmogaus mentaliniais mechanizmais, ir kodėl tai padeda kontroliuoti distopinės visuomenės individų atmintį ir tarpusavio santykius.
4. Atskleisti vidines protagonistų maišto priežastis ir jų sąmonės kelią maišto link.

Kaip matyti iš pavyzdžių, **uždavinių** formuluočių ašis – veiksmazodžiai, kaip antai: *aptarti*, *atskleisti*, *išanalizuoti*, *ištirti*, *parodyti*, *suklasifikuoti*, *nustatyti*, ar gali būti ir kiti, pavyzdžiui: *palyginti*, *pateikti rekomendacijų*, *įvertinti* ir pan. Taigi formuluodami uždavinius, ieškokite tinkamiausio veiksmazodžio, pasakančio, ką jūs darysite.

Hipotezės

Hipotezė – tai išankstinis atsakymas į klausimą, kitaip tariant, tai tyrėjo daromos prielaidos, kad analizės rezultatai gali būti vienokie ar kitokie. Rašant semestrinį ar BA darbą, nėra būtina kelti hipotezes, tačiau, žinoma, galima.

Pavyzdžiui:

L

Į akis krinta tai, kad Papievio kūryba nagrinėjama pirma nusakant literatūrinę kūrinių charakteristiką, o paskui ieškant jos atspindžių kalboje. Tokia analizės kryptis, žinoma, yra galima, tačiau kyla klausimas, kodėl nemėginama pradėti nuo stiliaus? Ar jis nepajėgus išreikšti idėjų? Šiame darbe siekiama atlikti atvirkštinį veiksmą: centre „pastatyti“ ne kūrinio istoriją, turinį, o kalbą, aplink ją lipdant viso teksto karkasą. Kalbos analize bus pradedama, o ne baigiama. Toks žvilgsnis galėtų atverti naujų tyrimų perspektyvą. Tad šio darbo problema: ar kūrinio kalbos ir stiliaus analizė pajėgi išreikšti tekste abstrakčiomis sąvokomis užkoduotus matmenis, tokius kaip egzistencija? Keliama **hipotezė**, kad stilius, būdamas neatsiejama kūrinio dalis, vis dėlto geba užkoduoti prasmę, kuri dažnai būna neapčiuopiama, bet nujaučiama skaitytojo.

K

Išanalizavus teorinę literatūrą ir tiriamąją medžiagą buvo iškeltos tokios **hipotezės**:

1. Moterys tiesioginę kritiką linkusios keisti abejonėmis ar netikrumą išreiškiančiais žodžiais.

Rašant tekstą tiesiog galima pajuodinti žodį **hipotezė** ar **hipotezės**. Arba galima elgtis taip, kaip buvo minėta kitais įvado skyrelių atvejais: pajuodintu 12 punktų šriftu parašyti **Keliamos hipotezės**, padėti tašką, ir vėliau

2. Moterys, išreikšdamos vertinimą, linkusios vartoti daugiau būdvardžių, o vyrai – daiktavardžių.
3. Moterys linkusios vertinti ne taip kategoriškai ir kritiškai kaip vyrai.

Paprastai hipotezės, jei jų daugiau nei viena, numeruojamos.

Iš pavyzdžių matyti, kad hipotezės suformuluotos kaip teiginiai, kuriuos atliekant tyrimą reikės patikrinti: pagrįsti arba atmesti, jei jie pasirodys neteisingi. Gali paaiškėti, kad hipotezė nepasitvirtino. Tai irgi tyrimo rezultatas, atsakymas, kurio ieškota. Atkreiptinas dėmesys antro (K) pavyzdžio pirmą sakinį: *Išanalizavus teorinę literatūrą ir tiriamąją medžiagą...* Būtų geriau, jei studentas konkrečiai įvardytų, kurie teoriniai teiginiai leidžia daryti vienokias ar kitokias prielaidas.

Pavyzdžiui:

K

Keliamos hipotezės. Remiantis anksčiau atliktais įvairių kalbų giminės įsisavinimo ir išmokymo tyrimais ir kalbotyros mokslo teorijomis darbe keliamos šios hipotezės:

1. Lietuvių kalbos kaip svetimosios mokiniai lengviau atpažins semantiškai motyvuotų negu semantiškai nemotyvuotų daiktavardžių giminę (plg. Tight 2006: 150, Spinner ir Thomas 2014: 286–287).
2. Dažniau vartojamų ir reguliaresnių formų giminę mokiniai atpažins lengviau (plg. MacWhinney 1989, Spinner ir Thomas 2012, Menzel 2005).

Iš šio pavyzdžio matyti, konkrečiai kurių mokslininkų įžvalgomis darbo autorė remia savo daromas prielaidas.

Tiriamoji medžiaga ir metodai

Tai dar vienas įvado struktūrinis elementas. Jame glaustai įvardijama, iš kur rinkti pavyzdžiai ar tekstai, kurie buvo tiriami pasirinktu aspektu. Būtina pasakyti, kiek pavyzdžių ar tekstų sukaupta, jei reikia, kokios jie apimties, kas autoriai ir pan. Bendro pobūdžio gairėse neįmanoma nusakyti visų aspektų, kuriuos būtina įvardyti aprašant tiriamąją medžiagą. Taigi kiekvienas autorius turi apgalvoti, ką būtina pasakyti apie savo tiriamąją medžiagą. Pavyzdžiui, gal tekstai rinkti tam tikru laikotarpiu, kurį svarbu įvardyti, gal tiriamoji medžiaga kaupta taikant kokią nors ypatingą metodiką ir pan. Taip pat gali būti pasakyta, su kokiais sunkumais susidurta renkant tyrimo medžiagą, kaip tie sunkumai įveikti. Gali būti įvardyta ir tai, kokių pavyzdžių

Ši įvado pastraipa pradedama 12 punktų pajuodintu šriftu parašius „**Tiriamoji medžiaga ir metodai**“. Po to dedamas taškas. Toliau toje pačioje eilutėje pradedama kalbėti aptariamam klausimui.

atsisakyta, nuo ko atsiribota vykdant tyrimą, kodėl taip pasielgta. Taigi kiekvieno konkretaus darbo atveju gali rasti vis kitokių aptartinių aspektų. Beje, įvade pasakytini tik svarbiausi iš jų. Jei paminėtinų dalykų yra nemažai, dalis jų gali būti aptariama pirmame tiriamosios dalies skyriuje. Tik neturi būti kartojama tai, kas jau buvo parašyta įvade.

Kitas svarbus aspektas – **metodai**, t. y. žiūros kryptis, teorinė prieiga, būdai, kurie buvo taikyti atliekant tyrimą. Kiekviena mokslo šaka turi savo teorijų, metodų, tad pasirinkus konkrečią temą būtina aptarti su vadovu, kokia teorija bus remiamasi, kokiais būdais objektas bus tiriamas, ir tuos būdus ir teorines prieigas reikia aiškiai įvardyti įvade. Nepamirština, kad medžiagos rinkimo ir analizės metodai skiriasi, bet ir tie, ir kiti turi būti paminėti tekste.

Pavyzdžiui:

K

Tiriamoji medžiaga ir metodai. Darbe analizuojamos 105 knygų recenzijos, kurių 55 parašytos moterų ir 50 vyrų. Knygų recenzijos rinktos iš interneto puslapių www.skaitymometai.lt, www.15min.lt, www.literaturairmenas.lt, www.satenai.lt, www.rašyk.lt. Atlikus tekstų paiešką, tapo akivaizdu, kad išsamių, kokybiškų knygų recenzijų rasti nėra lengva. Nemažai recenzijų negalėjo būti įtrauktos į tyrimą dar ir dėl to, kad internetiniuose puslapiuose recenzentai dažniausiai pasirašo slapyvardžiu, taigi neįmanoma nustatyti autoriaus lyties. Apžvelgus recenzijos žanro ypatybes paaiškėjo, kad recenzijų erdvė – ne populiariaji spaudos leidiniai, bet mokslinė ir meninė periodika, todėl daugiausia recenzijų surinkta iš kultūros savaitraščių www.literaturairmenas.lt, www.satenai.lt. Kitos internetinės svetainės (www.skaitymometai.lt, www.15min.lt, www.rasyk.lt) pasirinktos todėl, kad jose recenzijų pasiūla yra didžiausia. Taip pat šios interneto svetainės yra gana populiarios tarp įvairaus amžiaus knygų mėgėjų, todėl ir tekstai jose publikuojami orientuojantis į skaitytoją, jo poreikius, pateikiant daug vertinimo kritikos ar pagyrų. Pavyzdžiams surinkti taikyta tekstynų lingvistikos metodinė prieiga. Pasitelkus programą *WordSmith Tools* rasti 804 vertinimo raiškos pavyzdžiai. Toliau buvo atlikta kalbinė pavydžių analizė. Tirta, kurių kalbos dalių žodžius dažniau vartoja vyrai, o kurių – moterys. Vėliau pavyzdžiai suklasifikuoti į dvi grupes: teigiamą ir neigiamą vertinimą reiškiant vartojamus žodžius, be to, aptariami ir tie žodžiai, kuriais perteikiamos abejonės. Toliau analizuota, kokius leksinius vienetus išreiškdamas vertinimą renkasi abi tiriamųjų grupės, taip pat aiškintasi, kuo skiriasi leksinė vyrų ir moterų vertinimo raiška.

Jei taikomi metodai yra nauji ar lietuvių kalbotyroje ar literatūrologijoje retai taikomi, jie turi būti įvardyti įvade, tačiau platėliau aptarti atskirame teorinės dalies skyriuje. Tokiu atveju jau įvade turėtų atsirasti išnaša, kurioje būtų paminėta, kuriame skyriuje metodas ar metodai darbe aptariami plačiau.

Tiriamosios medžiagos ir metodų skyriuje, jei to reikia, gali būti apibrėžtos ir svarbios, visame darbe pasikartojančios sąvokos.

Pavyzdžiui:

K

Svarbiausios šiame darbe vartojamos sąvokos:

- *Leksiniai požymiai* – tai daiktavardžio šaknis, iš kurios galima spręsti apie visą daiktavardžio formą ir jo giminę.
- *Morfologiniai požymiai* – daiktavardžio galūnė, iš kurios galima atpažinti žodžio giminę.
- *Sintaksiniai požymiai* – su daiktavardžiu derinamos kitų kalbos dalių formos, iš kurių galima nustatyti daiktavardžio giminę.
- *Semantiniai požymiai* – daiktavardžio referento lytis, kuria remiamasi nustatant daiktavardžio giminę.

Pats darbo autorius gali nuspręsti, ar reikia dėti ilgesnį ar trumpesnį sąvokų žodynėlį. Motyvas dėti sąvokų žodynėlį ar jo nedėti yra paprastas: jei darbe vartojamos studijų knygoje, gramatikose, straipsniuose ir pan. dažnai vartojamos sąvokos, jų žodynėlio pateikti neverta, tačiau jei pasitelkiama naujų sąvokų, pavyzdžiui, darbo autoriaus išsiverstų iš kitomis kalbomis rašytų šaltinių, naujų lietuvių literatūrologijos ar kalbotyros darbuose, sąvokų sąrašą pateikti verta.

Darbo struktūra

Tai nedidelės apimties pastraipa, kurioje turi būti pasakyta, kokios dalys sudaro tiriamąjį darbą, glaustai paminėta, apie ką kiekviena tų dalių. Taip pat konkrečiai nurodoma, kokios apimties literatūros sąrašas, kiek darbe lentelių, paveikslų ir pan.

Šią įvado pastraipą galima pradėti 12 punktų pajuodintu šriftu parašius „**Darbo struktūra**“. Po to dedamas taškas. Toliau toje pačioje eilutėje pradedama kalbėti aptariamam klausimui.

Pavyzdžiui:

K

Darbo struktūra. Darbą sudaro dvi dalys: teorinė ir tiriamoji. Teorinėje dalyje aptariama *genderlekto* sąvoka, vyrų ir moterų kalbėjimo stiliaus skirtumai, vertinimo samprata ir recenzijos žanro specifika. Tiriamojoje dalyje pasirinktu aspektu analizuojamos vyrų ir moterų parašytos knygų recenzijos. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, suformuluotos atsakant į iškeltus probleminius klausimus, aptiriamos hipotezės. Taip pat pridedamas 70 pozicijų naudotos literatūros sąrašas ir 105 pozicijų šaltinių sąrašas. Darbe yra 12 lentelių ir 7 paveikslai.

Taigi ši pastraipa atskleidžia, ką skaitytojas ras darbe.

Kartais būna suregistruojamos visos dalys, kurios yra darbe, ir rašoma: *Darbą sudaro anotacija, turinys, įvadas, teorinė ir tiriamoji dalys...* Tačiau nei anotacijos, nei turinio, nei įvado čia minėti **nerieikia**.

Padėka

Jei studentui kas nors – ne darbo vadovas – padėjo kuriuo nors tiriamojo darbo etapu, mandagu tam žmogui ar žmonėms padėkoti, konkrečiai įvardijant už ką. Gal kas nors padėjo surinkti tiriamąją medžiagą, gal koku nors klausimu konsultavo, gal patarė taikyti vieną ar kitą metodą. Priežasčių padėkai gali būti įvairių. Tik nėra tinkama įvade dėkoti darbo vadovui – jis tiesiog dirbo savo darbą.

Įvado pastraipa gali prasidėti 12 punktų pajuodintu šriftu parašius „Padėka“ ir po šio žodžio padėjus tašką. Toliau mintis tęsiama toje pačioje eilutėje.

Pavyzdžiui:

K

Padėka. Darbo autorė nuoširdžiai dėkoja XXX katedros dėstytojoms Vardas Pavardė ir Vardas Pavardė, priėmusioms į savo paskaitas atlikti tyrimo užduočių, pasidalijusioms tiriamųjų kalbėjimo egzamino įrašu ir drauge su šio darbo autore aptarusiomis gramatinės giminės kategorijos mokymą pradedančiųjų lietuvių kalbos kaip svetimšios grupėje.

Teorinė darbo dalis

Nė vienas tyrimas nepradedamas tuščioje vietoje. Kad galėtume rasti atsakymą į išsikeltą klausimą, turime išstudijuoti, ką kiti tyrėjai, mokslininkai toje srityje jau yra nuveikę. Be to, labai svarbu išsiaiškinti, ką reiškia tiriamosios srities sąvokos. Teorinės literatūros analizė padeda ir susikonkretinti tiriamąjį klausimą, t. y. aiškiau susiformuluoti darbo tikslą. Taigi iš pradžių ir reikėtų imtis literatūros ieškos ir jos aptarimo. Vadovas gali nurodyti, ką pradžioje paskaityti, užvesti ant kelio, tačiau reikalingą literatūrą turėtų susikaupti pats studentas. Tai yra vienas savarankiško darbo etapų.

Kontinentinėje rašto darbų tradicijoje tai – įvadas.

Įprastas teorinės ir tiriamosios dalies apimties santykis: 1/3 ir 2/3. Taigi dominuoti turi tiriamoji dalis. Tačiau kartais tas santykis gali būti 1/2 ir 1/2, jei reikia aptarti Lietuvoje dar naujus teorinius dalykus.

Kitas etapas – teorinės dalies rašymas. Pradėti galima, pavyzdžiui, nuo esminės darbo sąvokos sampratos ar pan. – tai priklauso nuo konkretaus darbo. Tačiau prisimintina, kad reikėtų pradėti nuo plačiausių, bendriausių dalykų, o baigti siauriausiais, konkrečiausiais. Tačiau atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad negalima pradėti darbo gerokai nuo tyrimo tikslo nutolusiais dalykais. Pavyzdžiui, jei tiriamos stilistinės priemonės reklamose, nereikia pradėti darbo nuo

Teorinė dalis pradedama naujame puslapyje. Smulkesnių jos skyrių ir poskyrių naujame puslapyje pradėti nereikia.

reklamos atsiradimo ir jos istorijos. Nepamirština ir tai, kad teorinėje dalyje turi būti aptariami tik tie dalykai, kurie svarbūs tyrimui, be kurių analizė nebus iki galo aiški. Viso kito, kas nutolę nuo tiriamojo klausimo, reikėtų atsisakyti, kad teorinė dalis nebūtų per plati. Ir dar: teorinė dalis nėra paprastas kitų mokslininkų minčių perrašymas, nors kartais pasitaiko, kad tekstas sudėliojamas iš citatų. Tai jau klaida. Reikia ne tik parašyti, kad vienas mokslininkas sako viena, o kitas – kita, bet ir aptarti pacituotas ar perfrazuotas mintis, jas pakomentuoti, palyginti, pasakyti, kurio požiūrio laikomasi darbe, kodėl ir pan. Taigi tarp kitų tyrėjų citatų turi būti ir studento kalbėjimo. Tad rašant teorinę dalį, kiekvieną jos skyrių, reikėtų savęs vis paklausti: *O ką aš šiame skyriuje pasakiau?* Gal skirtingų mokslininkų požiūrius sudėjau į vieną sistemą, gal sudariau schemą ar lentelę? Gal kuria nors teorine mintimi suabejojau ar pan. Visa tai rodo, kad gebate dalyvauti mokslinėje diskusijoje.

Teorinė dalis turi savo pavadinimą, kuris aprėpia visus teorinės dalies skyrius, ir numerį – 1. Visi jos skyriai toliau prasideda 1, pridėdant ir konkretų skyriaus eilės numerį teorinėje dalyje, pvz., 1.1., 1.2., 1.3., 1.3.1., 1.3.2. ir pan. Derėtų nepamiršti, kad jei skyrių skaidote smulkiau, poskyriai turi būti bent du. Po numerių dedamas taškas.

Citavimas ir perfrazavimas, literatūros nuorodos

Teorinėje dalyje teks cituoti ar perfrazuoti įvairių mokslininkų darbus. Tai daryti reikia labai atidžiai, kad vėliau nekiltų klausimų dėl plagiato. Svetimomis kalbomis rašytos mokslinės literatūros citatas būtina išversti į lietuvių kalbą. Pirmą kartą pateikus vertimą, reikia dėti išnašą ir joje parašyti, kad *čia ir toliau šiame darbe iš X kalbos versta šio darbo autoriaus*. Tai ir atsakomybės už vertimo kokybę prisiėmimas, ir savo išsilavinimo atosklaida. Citatos originalo kalba pridėti nereikalaujama.

Pirmą kartą minint autorių rašomas visas vardas ir pavardė, o vėliau – tik pavardė.

Teorinio veikalo citata turi būti labai tiksli, tokia, kokia ji yra ir šaltinyje.

Pavyzdžiui:

K

Kaip teigia Regina Koženiauskiene (2001: 15), „retorika laikoma masinės komunikacijos teorijos dalimi ir dažniausiai vadinama įtinkamos komunikacijos teorija“.

K

Pavyzdžiui, kai lietuvių kalboje kas nors norima pasakyti apie mišrią moterų ir vyrų grupę arba kalba apie asmenį, kuris galėtų būti arba vyras, arba moteris, pasirenkama vadinamoji nežymėtoji vyriškoji giminė: „vietoje *studentės* ir *studentai* paprastai sakoma *studentai*. <...>

Vyriškosios giminės forma visada pasirenkama ir generiškai vartojant vienaskaitos formą, plg. *autorius teisės, mokesčių mokėtojas ir pan.*“ (Holvoet ir Semėnienė 2006: 106)“.

Pirmame pavyzdyje, pirmiausia parašoma, kieno mintis cituojama, skliaustuose nurodomi šaltinio metai, o po dvitaškio ir citatos puslapis, o tada kabutėse pateikiama tiksli citata. Šaltinio pavadinimas nerašomas. Jis bus matyti literatūros sąrašė. Antrame pavyzdyje matyti, kad šaltinio metrika pateikiama po citatos. Tada skliausteliuose nurodomo autorių pavardės, metai, citatos puslapis. Nei pirmųjų autorių vardo raidžių, nei žodžio *puslapis* santrumpos rašyti nereikia.

Skliaustuose po metų gali būti dedamas ir kablelis. Arba kablelis gali būti dedamas ir po pavardės, ir po metų. Visi būdai galimi, tik pasirinkus vieną kurį, reikia jo nuosekliai laikytis.

Kartais į sakinį reikia įterpti citatą, kuri originale prasideda didžiąja raide. Tuomet galima pasielgti taip:

Kazimiero Župerkos (2012: 78) teigimu, „[f]unkcinis stilius yra istoriškai susiformavusi bendrinės kalbos atmaina“.

Šaltinyje cituota mintis prasidėjo didžiąja raide, kurią darbo autorė keitė mažąja, o tai parodo laužtiniai skliaustai [...]. Jei tekste buvo mažoji raidė, o jums cituojant prireikia didžiosios, taip pat pasitelkiami laužtiniai skliaustai. Ir bet kokie – net ir mažiausi – citatų pakeitimai (pavyzdžiui, teksto dalies pabraukimas, pajuodinimas ir pan.) nurodomi laužtiniuose skliaustuose arba pačioje citatoje arba po jos, pavyzdžiui:

K

Marcinkevičienės vertinimu, „kuo sudėtingesnė ir įvairesnė visuomenė, tuo daugiau žanrų ji turi, tu įvairesnis jos žanrinis repertuaras [pabraukta šio darbo autorės]“ (Marcinkevičienė 2008b: 197).

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad paprastai taškas dedamas po skliausteliuose pateiktos šaltinio metrikos, o ne citatos pabaigoje:

K

Tinklaraščių kalbą nagrinėjusios Ritos Miliūnaitės pastebėjimu, „rašytinės ir sakytinės kalbos skalėje elektroninis diskursas yra arčiau užrašytos sakytinės kalbos, o tinklaraščiai – arčiau tradicinės rašytinės kalbos“ (Miliūnaitė 2008: 37).

Kai sakinys baigiamas citata, taškas dedamas už kabučių:

K

Marcinkevičienė (2008a: 19) šį teiginį iliustruoja vaizdingu pavyzdžiu: „neatpažinta muilo operos parodija suvokiama kaip muilo opera“.

Taigi tašku pabaigiama viso sakinio, o ne vien citatos mintis. Tačiau jei teksto raiška ar logika reikalauja taško ar kito ženklo ir kabutėse, žinoma, toks ženklas turi būti padėtas. Pavyzdžiui, jei citata baigiasi santrumpomis *ir pan.*, *ir kt.*, *ir t. t.* Tačiau ir sakinio pabaigoje, po šaltinio metrikos, taip pat turi būti padėtas taškas.

Neretai pasitaiko, kad darbe tame pačiame puslapyje cituojamas tas pats šaltinis, tas pats jo puslapis, tokiu atveju skliaustuose tiesiog gali būti parašyta (**ten pat**). Jei šaltinis tas pats, bet jo puslapis kitas, skliaustuose rašoma (**ten pat: 79**). Pabrėžtina, kad taip rašyti galima tik tuomet, kai tekste, **tame pačiame puslapyje**, netoli yra konkreti šaltinio nuoroda.

Kartais tenka cituoti kelis kurio nors mokslininko tais pačiais metais publikuotus darbus. Tuomet jie darbo autoriaus ar autorės yra papildomai pažymimi greta metų prirašant raides **a**, **b**, jei reikia, ir **c**, ir t. t., pavyzdžiui: Koženiauskiene (2013a: 57), Koženiauskiene (2013b: 36). O literatūros sąrašė bus matyti, kas tai per darbai:

- Koženiauskiene, R. (2013a) *Retorinė ir stilistinė publicistinių tekstų analizė*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
Koženiauskiene, R. (2013b) *Iškalbos praktika*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Pasitaiko, kad cituojant tenka praleisti dalį sakinio. Tokio atveju praleidimas žymimas taip <...>.

Pavyzdžiui:

K

Kaip teigia Marcinkevičienė (1994: 49), „[s]ocialiniai vaidmenys – tai įvairūs situaciniai vienos ar kitos visuomenės grupės atstovo stereotipai: lignonis, mokytojas, sugėrovas, bendraklasis. Tie stereotipai aprėpia daug dalykų: aprangą, laikyseną ir t. t., bet svarbiausia yra kalba. <...> kiekvienam vaidmeniui keliami kitokie kalbiniai reikalavimai“.

Svarbu, kad praleidus dalį sakinio mintis liktų aiški, neiškreipta.

Kartais prireikia antrinio citavimo, t. y. vieno mokslininko mintis cituojama iš kito mokslininko veikalo.

Pavyzdžiui:

K

Mokslininkas Tonys McEnery pateikia daugiausia galimų šios sąvokos apibrėžčių: „pati bendriausia reikšmė yra ‘bet koks tekstų rinkinys’, dažniausia – ‘elektroninių tekstų rinkinys’, o griežčiausia, terminologiškiausia – ‘baigtinis elektroninių tekstų rinkinys, sudarytas taip, kad

Cituoti privalu tik patikimus mokslinius tekstus: nei *Vikipedija*, nei kiti populiari interneto puslapiai ar panašūs leidiniai necituotini.

kuo geriau atspindėtų kalbą ar jos atmainą“ (McEnery et al. 1996: 177, cit. iš Marcinkevičienė 2010: 11).

Antrinio citavimo atveju skliaustuose nurodomas autentiškas šaltinis, bet po kablelio rašoma, kad jis cituojamas iš kito veikalo. Taip daryti galima tik tais atvejais, kai prie pirminio šaltinio nėra prieigos. Tačiau iš esmės antrinio citavimo vertėtų vengti.

Neilgos citatos sklandžiai įterpiamos į rišlų tekstą ir išskiriamos kabutėmis. Ilgas kelių eilučių citatas galima išskirti rašant jas naujoje eilutėje kursyvu, o citatos kraštus nuo paraščių atitraukus po 5 punktus. Žinoma, skliaustuose turi būti nurodytas šaltinis.

Lietuviškos kabutės yra tokios: „čia rašoma citata“. Kartais jos automatiškai nesudedamos, tad verta pasitikrinti.

Pavyzdžiui:

K

Bakhtinas kalbos žanrus (angl. *speech genres*) apibūdina taip:

Įvairių žmogiškosios veiklos sričių dalyviai kalbą realizuoja atskirais konkrečiais pasakymais (sakytiniais ir rašytiniais). Šie pasakymai atspindi konkrečias kiekvienos šių sričių sąlygas ir tikslus ne tik per turinį (temą) ir kalbos stilių, t. y. kalbos leksikos, frazeologijos ir gramatikos išteklių pasirinkimą, bet ir, svarbiausia, per kompozicinę struktūrą. Visi trys aspektai – tema, stilius ir kompozicinė struktūra – yra neatskiriamai susiję su visu pasakymu ir yra vienodai nulemti specifinio komunikacijos srities pobūdžio. Kiekvienas atskiras pasakymas yra individualus, tačiau kiekvienoje srityje, kurioje vartojama kalba, sukuriama savi santykinai stabilūs šių pasakymų tipai. Juos galima vadinti kalbos žanrais (Bakhtin 1986: 60).

Bakhtino apibrėžtis svarbi tuo, kad atkreipiamas dėmesys į vienokius ar kitokius žanrus diktuojanti nekalbinį kontekstą – komunikacijos sritį, dalyvius ir jų tikslus. Taip pat nurodomi aspektai, per kuriuos atsispindi šie dalykai – pasakymo tema, stilius ir struktūra. Be to, tyrėjas pabrėžia santykinį stabilumą, kitaip sakant, kalba apie tam tikras nusistovėjusias, tačiau galinčias kisti žanrų konvencijas. Visi Bakhtino nurodyti esminiai žanro požymiai tiriami ir šiame darbe.

Iš pateiktos darbo atkarpos matyti, kaip į tekstą įterpta ilga citata, kuri yra pakomentuota: šio konkretaus darbo autorė po citatos plėtoja mintį, į ką cituotame tekste turi būti atkreiptas skaitytojo dėmesys. Taigi ilgos citatos darbo autoriaus ar autorės turi būti ir aptartos.

Teoriniai šaltiniai gali būti ne tik cituojami, bet ir **perfrazuojami**, pasakant esminę mintį. Tačiau ir perfrazavus reikia nurodyti šaltinį.

Pavyzdžiui:

K

Žanrai laikytini ne tik tekstų sisteminimo priemone, bet kompleksiškais kalbinės komunikacijos modeliais, kuriems būdingi ne vien pasikartojantys tipiškai išoriniai ir vidiniai požymiai (teksto

forma ir turinys), bet ir tam tikra funkcija (komunikacinė intencija) bei kontekstas (diskursas) (Marcinkevičienė 2004b: 202–205, Marcinkevičienė 2008b: 14, Bitinienė 2012: 81).

Taškas dedamas po skliaustų.

Kaip matyti iš pavyzdžio, studentė pateikia reziumuotas kelių šaltinių mintis, o po jų skliaustuose surašo veikalus, iš kurių perpasakotos idėjos. Nurodomos pavardės, metai, puslapiai, kuriuose buvo kalbama aptariamam aspektui. Beje, skliaustuose šaltiniai pateikiami ne abėcėlės, o chronologine tvarka, pradedama nuo to veikalo, kuris publikuotas pirmiausia. Skliaustuose rašoma tik autoriaus pavardė, nei vardo, nei pirmos jo raidės ar raidžių rašyti nereikia.

Skliaustuose po pavardės ir metų gali būti dedamas ir kablelis. Abu būdai galimi, tik pasirinkus vieną kurį, reikia jo nuosekliai laikytis. Jei nurodomas puslapių intervalas, dedamas ilgas brūkšnyš, prieš jį ir po jo tarpelis nereikalingas.

Jei cituojamos ar perfrazuojamos užsienio šalių mokslininkų įžvalgos, rišliame tekste tyrėjų pavardės turėtų būti parašytos lotyniškai abėcėle (jei būta kitaip), o vyriškos pavardės dažnu atveju ir sugramatintos. Visas taisykles, kaip gramatinti pavardes, kada galima jų negramatinti, rasite Valstybinės lietuvių kalbos komisijos internetiniame puslapyje. Kai skliaustuose nurodomi cituojamos ar perfrazuojamos literatūros šaltiniai, pavardžių gramatinti nereikia, jos pateikiamos autentiškos, jei rašomos lotyniškais rašmenimis. Kitos – transliteruojamos. Kaip tai daryti patariama www.vlkk.lt.

<http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/protokoliniai-nutarimai/rekomendacija-del-autentisku-asmenvardziu-gramatinimo>

Kai teorinėje dalyje referuojami, perfrazuojami įvairių šalių mokslininkų darbai, neretai susiduriama su sąvokomis, kurių Lietuvos kalbininkai ar literatūrologai dar nevartoja arba vartoja retai, ta vartoseną įvairuoja. Tokiu atveju skliaustuose pateikiama sąvoka originalo kalba, tą kalbą ir nurodant.

Pavyzdžiui:

K

Bendrai visi viešieji užrašai tiek Lietuvos, tiek užsienio autorių dažniausiai nagrinėjami sociolingvistikos, kalbų planavimo, daugiakalbystės kontekste ir apibendrinami terminu *kalbinis kraštovaizdis* (angl. *linguistic landscape*). Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad užsienio autorių kalbinio kraštovaizdžio tyrimuose dažniau vartojama sąvoka *viešieji ženklai* (angl. *public signs* arba *public signage*), kuria apibendrinami visi į kalbinio kraštovaizdžio tyrimų apimtį patenkantys objektai, o terminas *viešieji užrašai* (angl. *public notices*) suprantamas siauriau nei lietuvių tyrėjų – tik kaip tokie viešieji užrašai, kuriuose nurodomos kokios nors elgesio sąlygos ar taisyklės.

Kaip matyti iš pateiktos teksto atkarpos, darbo autorė pavartojusi vieną ar kitą terminą skliaustuose pamini, kaip jis įvardijamas referuojamuose anglų kalba parašytuose darbuose. Tačiau jei terminai yra visuotinai priimti, atitikmenų minėti nėra reikalo.

Išnašos

Išnašose pateikiami su tema susiję, bet galbūt šiek tiek nuo klausimo nutolę dalykai.

Pavyzdžiui:

K

*Plačiau apie tai kalbama 2.1.2. skyriuje.

* Darbe cituojami pavyzdžiai autentiški, jų kalba netaisyta. Visi pavyzdžiai, jei nenurodyta kitaip, yra surinkti šio darbo autorės, jei pateikiama metrika – jie analizuojami tyrime.

* Čia ir toliau šiame darbe iš anglų ir rusų kalbų versta šio darbo autoriaus.

* Socialinių tinklų era, kaip mes juos suprantame šiandien, prasidėjo maždaug XX a. devintajame dešimtmetyje. Greitojo interneto plėtra leido šiam reiškiniui tobulėti ir jau XXI a. buvo sukurtos tokios socialinės interneto svetainės kaip *MySpace* (2003) ir *Facebookas* (2004). Visame pasaulyje išpopuliarėjo ir išties masiniu reiškiniu socialiniai tinklai tapo per pastarąjį dešimtmetį (Kaplan, Haenlein 2010: 60–61).

Išnašos neatitraukiamos nuo puslapio krašto, rašomos 10 punktų šriftu, tarp eilučių 1 intervalas.

Kaip matyti iš pavyzdžių, išnašos gali būti labai įvairaus pobūdžio.

Tiek semestriniuose rašto darbuose, tiek BA baigiamuosiuose darbuose jos yra pageidaujamos.

Kai kurie autoriai išnašose pateikia ir cituotos ar perfrazuotos literatūros nuorodas.

Taip, žinoma, daryti galima, tik reikia elgtis nuosekliai visame darbe. Pasirinkus literatūros nuorodas dėti į išnašas, jas reikėtų pateikti taip:

Župerka, K. *Stilistika*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2012, 78.

Išnašos visame darbe numeruojamos nuosekliai, nereikia jų numeracijos pradėti iš naujo kiekviename skyriuje.

Tiriamoji dalis

Tai antroji – paprastai didžiausia – darbo dalis, kuri skaidoma mažesniais skyriais ir poskyriais. Paprastai vienas skyrius gali būti atsakymas į vieną įvade suformuluotą darbo **uždavinį**, bet tai dar ne atsakymas į tikslo klausimą. Šio dalyje aprašomi tyrimo rezultatai, atskleidžiama, pagrindžiama, kaip jie gauti, pateikiama rezultatų interpretacija, vertinimas. Taigi šioje dalyje paprastai yra nemažai **pavyzdžių**, jie analizuojami, rezultatai apibendrinami **lentelėmis** ir **paveikslais**. Kai aptariami rezultatai, prisimintina ir teorinė literatūra, kitaip tariant, studentas savo atradimus turėtų gretinti su kitų mokslininkų tyrimų duomenimis, interpretuoti juos pasitelkęs tai, kas pasakyta teorinėje dalyje, gali būti cituojami ar kitaip minimi ir nauji, teorinėje dalyje neaptarti, tyrimai. Taigi tiriamoji dalis – tai studento atliktos objekto analizės ir jos rezultatų aptarimas kitų mokslininkų darbų kontekste. Taip pat paminėtina, kad šioje dalyje gali būti pateikta įvairaus pobūdžio išnašų.

Tiriamoji dalis turi savo pavadinimą, kuris aprėpia visus šios dalies skyrius, ir numerį – 2. Visi skyriai toliau prasideda 2, pridėdant ir konkretų skyriaus eilės numerį teorinėje dalyje, pvz., 2.1., 2.2., 2.3., 2.3.1., 2.3.2. ir pan. Po numerio dedamas taškas. Derėtų nepamiršti, kad jei skyrių skaidote, poskyriai turi būti bent du. Kiekvienas skyrius turi turėti savo pavadinimą.

Tiriamoji dalis pradedama naujame puslapyje. Smulkesnių jos skyrių ir poskyrių naujame puslapyje pradėti nereikia, bet jie turi turėti savo numerius.

Pavyzdžiai

Kaip jau buvo minėta, tiriamojoje dalyje aptariant rezultatus, pateikiant savas išvalgas būtina jas pagrįsti ir tipiškų pavyzdžių analize. Kai visi surinkti pavyzdžiai yra išanalizuojami, suskirstomi į tam tikras grupes, nelygu koks tyrimas, kiekviena tų grupių turi būti ir aptarta. Jei jūsų analizės objektas – pavieniai žodžiai ar junginiai, kitaip tariant, trumpi pavyzdžiai, jie gali būti pateikiami rišliame tekste kursyvu arba lentelėmis, sąrašais – nelygu, koks jūsų tikslas.

Pavyzdžiui:

K

Vertindamos knygos turinį teigiamai, moterys dažniausiai vartojo žodį *lengvas* (25), kartu pagirdamos ir už paprastumą (*paprastas* (5)), pavyzdžiui: ... *knygos turinys lengvesnis, paprastesnis...* (MRT). Svarbu moterims buvo ir tai, kad knygos turinys *aiškus* (13), o teksto rimtumą neretai įvardijo žodžiu *santūrus* (5), pavyzdžiui: ... *santūrus pasakojimas, paprastas ir aiškus...* (MRT).

Iš šios BA darbo ištraukos matyti, kaip į tekstą įterpti pavieniai pavyzdžiai. Skliaustuose prie jų nurodoma, kiek tokių pavyzdžių (pavartojimo atvejų) iš viso rasta. Taip pat pateikta ir

informacija, iš kurios tiriamosios medžiagos dalies cituoti pavyzdžiai – (MRT) – tai pačios studentės pasirinktas tiriamosios medžiagos kodas. Taigi pateikiant pavyzdžius svarbu nurodyti jų metriką, t. y. iš kokio šaltinio jie imti, taip pat, nelygu tyrimas, gali būti svarbu paminėti ir konkretaus raiškos vieneto pavartojimų skaičių.

Jei analizuojamos ilgesnės teksto atkarpos, interviu, sakiniai, pavyzdžiai taip pat rašomi kursyvu ir pateikiami naujoje eilutėje, kurios įtrauka 5 punktai, kiekvienas toks ilgesnis pavyzdys turi būti vienaip ar kitaip sunumeruotas.

Pavyzdžiui:

K

1. *Man buvo per riebų ir aš **buvau** (= **jaučiausi**) blogai.*
2. *Trečią dieną po paskaitų **susitikau** (= **mačiau**) mašiną iš Londono.*
3. *Po vakarienės aš **gavau** (= **sulaukiau**) skambutį (= **skambučio**).*

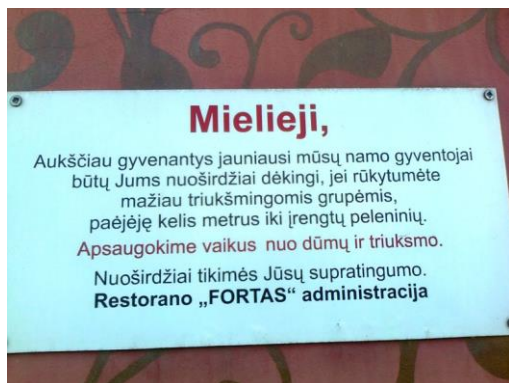
Pavyzdžių gali būti jau ir teorinėje dalyje. Tuomet numeracija prasideda nuo pirmo teorinėje dalyje pateikto pavyzdžio.

Pavyzdžių numeracija nuosekliai tęsiama per visą darbą. Tuomet prie konkretaus pavyzdžio gali būti grįžtama ir kituose darbo skyriuose, jo cituoti nebereikia, pakanka paminėti numerį. Primintina, kad pavyzdžiai rašomi kursyvu. Cituojamoje darbo atkarpoje studentė pajuodino tuos raiškos vienetus, kurie buvo jos dėmesio centre. Matyti, kad tai netaisyklingos vartosenos atvejai, tad greta skliaustuose pateiktas ir taisymas. Pavyzdžiai nėra paprastos minčių iliustracijos. Jie darbo autoriaus turi būti ir pakomentuoti, skaitytojui pasakyta, kas turi būti išvelgta, pastebėta.

Kartais tiriamieji pavyzdžiai yra ištisi tekstai, pavyzdžiui, reklamos, skelbimai, kurie pateikiami nufotografuoti.

Pavyzdžiui:

4.

Visi pavyzdžiai turi būti ir aptarti.

Prie pavyzdžio numerio nereikia rašyti nei žodžio *„pavyzdys“*, nei trumpinio *„pvz.“*.

Jie numeruojami, į tekstą įterpiami kaip ir kiti pavyzdžiai (šiuo atveju darbe tai buvo 4 pavyzdys). Taip pat kiekvienas jų turi būti aptartas, pakomentuotas.

Dažnai kyla klausimas, kiek pavyzdžių turėtų būti pateikta. Atsakyti į šį klausimą gali tik pats darbo autorius. Nelygu, kiek skirtingų tiriamosios medžiagos sluoksnių išvelgta, kiek įvairios raiškos vienetų pastebėta. Žinoma, visada galima pasitarti su vadovu. Taip pat atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pavyzdžiai darbe neturi būti kartojami. Kaip jau minėta, prireikus tiesiog galima priminti jau aptarto pavyzdžio numerį.

Lentelės ir paveikslai

Tyrimo rezultatai dažnai apibendrinami lentelėmis ir paveikslais. **Lentelės** yra įterpamos į tekstą prieš tai jame nurodžius, kas jose yra apibendrinta.

Pavyzdžiui:

K

Mokomosios medžiagos analizės rezultatai apibendrinti 1 lentelėje.

1 lentelė. *Teksto jungikliai I grupės mokomojoje medžiagoje*

Lentelės nuosekliai numeruojamos visame darbe.

Teksto jungikliai	
Aktyvusis mokymas	Pasyvusis mokymas
<i>ar, arba, arba... arba, bet, ir, ir... ir, jeigu, kad, kaip, kodėl, kuri(s) + f., nei, nei... nei, nes, o.</i>	<i>ar... ar, jei, kada, kadangi, kai, kas + f., kiek, koks / kokia + f., kol, kur, nors, paskui, po to, tada, tai, todėl, todėl, kad, taip pat, tiesa, žinoma.</i>

Lentelės paprastai numeruojamos viršuje, kairiame kampe. Kiekviena lentelė turi turėti pavadinimą, kuris rašomas kursyvu. Po pavadinimo taškas nededamas. Visa ši eilutė gali būti rašoma mažesniu, pavyzdžiui, 10 punktų, šriftu. Kiekviena lentelė, jos duomenys privalo būti aptarti, pakomentuoti. Skaitytojui turi būti visiškai aišku, kas norima pasakyti, kas pabrėžtina, į ką turi būti atkreiptas dėmesys.

Lentelės neretai pateikiamos ir teorinėje dalyje. Kartais jos yra tiesiog percituojamos iš kitų autorių.

Pavyzdžiui:

K

3 lentelė. *Sakytinės ir rašytinės kalbos lyginimas* (Nauckūnaitė 2003: 81).

Kriterijai \ Raiška	S A K Y T I N Ė	R A Š Y T I N Ė
1. Teksto struktūra	Komunikacinė	Nekomunikacinė
2. Sąvokinės leksikos tankis	Mažas	Didelis
3. Gramatinis kondensavimas	Nekondensuotos gramatinės formos	Kondensuotos gramatinės formos

Iš šio pavyzdžio matyti, kad lentelė turi savo numerį studento darbe, tačiau jos pavadinimas yra toks, koks nurodytas ir skliaustuose pateiktame veikale, iš kurio ši lentelė paimta. Tačiau kartais studentai necituoja kito autoriaus ar autorės lentelės, bet perima jos dalį arba sudaro ją pasitelkę kitų tyrėjų mintis. Tuomet skliaustuose rašoma, pavyzdžiui: pagal Vilkienė 2012: 56.

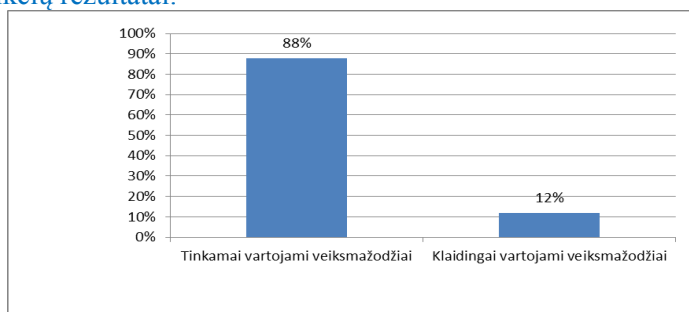
Paveikslais vadinamos įvairios diagramos, schemas ir pan. Kaip ir lentelių atveju, paveikslai į darbą įterpiami nurodant, kas konkrečiame jų yra apibendrinta.

Pavyzdžiui:

Paveikslai nuosekliai numeruojami visame darbe.

K

Ketvirtame paveiksle apibendrinti lietuvių kalbos kaip negimtosios pradedančiųjų mokinių atlikčių rezultatai.

4 pav. Tinkamai ir klaidingai vartojami veiksmažodžiai

Paveikslai paprastai numeruojami apačioje, kairiame krašte. Viso žodžio *paveikslas* rašyti nereikia, pakanka trumpinio *pav.* Kiekvienas paveikslas turi turėti savo pavadinimą, kuris rašomas kursyvu. Po pavadinimo taškas nededamas. Visa ši eilutė gali būti rašomas mažesniu, pavyzdžiui, 10 punktų, šriftu. Joks paveikslas negali likti neaptartas. Skaitytojams turi būti visiškai aišku, kas jame pavaizduota, kokias išvadas iš to galima daryti, kokios įžvalgos galimos ir pan. Tai pasakyti turi darbo autorius, o ne palikti suprasti skaitytojams.

Paveikslų gali pasitaikyti ir teorinėje dalyje. Juos gali sudaryti pats darbo autorius arba percituoti iš kitų mokslininkų veikalų. Tuomet šie darbai ir nurodomi skliaustuose, kaip buvo aptarta kalbant apie lenteles.

Darbe paveikslai ir lentelės turi savo atskiras numeracijas, kitaip tariant, ir vieni, ir kiti numeruojami nuo 1 (nesvarbu, kurioje darbo dalyje atsirado) iki paskutinio nuosekliai visame darbe.

Išvados

Išvados pradedamos rašyti naujame puslapyje. Ši dalis nenumerojama.

Tai darbo dalis, kurioje atsakoma į įvade suformuluotą tikslo klausimą, komentuojamos hipotezės, pasakomi darbo ribotumai (jei tokių esama), jo sąsajos galimybės, taip pat ir tai, kam darbas gali būti įdomus ir naudingas.

Išvados pradedamos nuo atsakymo į tikslo klausimą, kuris glaustai komentuojamas, pateikiami pagrindiniai įrodymai, pavyzdžiui, statistiniai ar kitokie duomenys, nelygu koks tyrimas buvo atliktas. Į išvadų dalį neturi būti automatiškai perkelti atskirų tiriamosios dalies skyrių ar poskyrių apibendrinimai. Kaip jau buvo minėta, tiriamosios dalies skyriai ar poskyriai baigiasi apibendrinimais, iš kurių tampa aiškūs keltų uždavinių atsakymai. O išvadų skyrius yra bendresnio pobūdžio – tai jau atsakymas į probleminį klausimą, suformuluotą įvade. Taigi išvadų neturi būti daug, tai nėra ilgas tekstas.

Kitas dalykas, kuris turi būti išvadose, – tai hipotezių aptarimas. Kitaip tariant, jei įvade buvo iškelta hipotezių, išvadose turi būti aiškiai pasakyta, kurios iš jų pasitvirtino, o kurios – ne. Taip pat turi būti pateiktas ir išsamesnis komentaras, kas vienokius ar kitokius rezultatus įrodo, ką tai reiškia, ir pan.

Kaip jau buvo minėta, dar vienas svarbus aspektas, įvardytinas išvadose, – darbo ribotumas. Kitaip tariant, būtina aiškiai pasakyti, dėl kokių priežasčių atliktas tyrimas negali būti laikomas išsamiu, o jo atsakymai yra tik daliniai mokslinės problemos atžvilgiu. Gal tyrimas nedidelės apimties, gal jis turėtų būti kartojamas po pertraukos ir pan.? Nelygu tyrimas, ribotumų gali būti įvairių ir jie turi būti įvardyti. Literatūrologiniuose tiriamuosiuose darbuose ribotumai gali būti ir neaptariami, nes, pavyzdžiui, konkretaus kūrinio analizė pasirinktu aspektu gali būti ir išsami.

Dažniausiai nė vienas tyrimas nėra baigtinis. Jis gali turėti tąsą. Todėl paskutinėje išvadų pastraipoje turėtų būti rašoma ir apie tai, kokiomis kryptimis, kuriais aspektais tyrimas galėtų būti tęsiamas. Tokių gairių įžvalga labai aiškiai parodo, kad studentai yra gerai įsigilinę į problemą. Žinoma, gali būti ir taip, kad tyrimas – tai paskutinis štrichas kokių nors tyrimų kontekste. Tokiu atveju tai taip pat būtina paminėti.

Taip pat išvadų pabaigoje turėtų būti pasvarstyta, kam konkretus tiriamasis darbas gali būti įdomus ir naudingas, kurios srities mokslininkai gali juo pasinaudoti savo tyrimuose, o gal rezultatai pravartūs ne vien mokslininkams, bet ir kuriai nors kitai visuomenės grupei, pavyzdžiui, žurnalistams, mokytojams ar kt.

Pavyzdžiui:

K

Pastebėtina, visos šios įžvalgos galioja tik kalbant apie aptariamą tyrimą. Reikia pripažinti, kad šias tyrimo išvadas riboja palyginti mažas tiriamųjų skaičius (kaip ir pasirinkti kokybinės duomenų ir klaidų analizės metodai) ir eksperimento užduočių uždarumas bei itin mažas giminės raiškos atvejų atviroje kalbėjimo užduotyje skaičius. Norint pateikti svaresnių apibendrinimų į tyrimą reikėtų įtraukti daugiau respondentų ir daugiau spontaniško kalbėjimo ar laisvojo rašymo pavyzdžių. Vis dėlto atliktas tyrimas yra lietuvių kalbos kaip svetimšios giminės kategorijos išmokimo analizės žingsnis, o rezultatai gali būti įdomūs ir naudingi tiems mokslininkams, kurie analizuoja lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymosi klausimus, taip pat lietuvių kalbos kaip svetimšios mokytojams, dėstytojams, kurie siekia pagerinti mokymo procesą ir jo rezultatus.

Kaip matyti iš šios darbo ištraukos, autorė aiškiai aptaria savo tyrimo ribotumus, nurodo, kaip tyrimas gali būti tęsiamas, be to, įvardija, kam jo rezultatai gali būti pravartūs.

Ši dalis pradedama naujame puslapyje, nenumerojama.

Literatūra ir šaltiniai

Kuo skiriasi literatūra iš šaltiniai, kurių sąrašai turi būti pateikti iš karto po išvadų?

Literatūra – tie moksliniai straipsniai, monografijos ar kitokio pobūdžio veikalai, kurie buvo tyrimo teorinis pagrindas. Paprastai prieš atlikdami tyrimą studentai perskaito nemažai straipsnių ar monografijų, bet vėliau ne visa ta medžiaga pasinaudoja darbe, nors ji ir padėjo suvokti problemos esmę, mastą ar pan. Šiuo atveju nepamirština viena taisyklė: kas nepamiršta darbe – pagrindiniame tekste ar išnašose – tas neturi būti traukiama ir į literatūros sąrašą, nors studentams neretai kyla noras tai padaryti.

Literatūros sąrašas sudaromas abėcėlės tvarka pagal autorių pavardes. Kaip konkrečiau tvarkyti literatūros sąrašą, visiškai vieningų sutarimų nėra. Patarimas: pasirinkite vieną iš paskutinių srities monografijų ir sutvarkykite savo sąrašą taip, kaip tai padarė monografijos redaktorius ar redaktorė. Arba sekite nurodymais, kurie pateikiami kalbotyros ir literatūrologijos mokslinių žurnalų redakcijų.

Pavyzdžiui:

✓ **Baltistica:**

<http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/about/submissions#authorGuidelines>

✓ **Lietuvių kalba:**

<http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/about/submissions#authorGuidelines>

✓ **Taikomoji kalbotyra:**

<http://www.taikomojikalbotyra.lt/>

✓ **Literatūra**

http://www.literatura.flf.vu.lt/wp-content/uploads/2011/11/2015-LITERATURA-atmena_LT.pdf

Pasirinkus vieną kurią literatūros sąrašo sudarymo sistemą, jos reikėtų nuosekliai ir laikytis. Atkreiptinas dėmesys į tai, kaip nurodyti mokslinę literatūrą, su kuria susipažinta internete. Tokiu atveju negana parašyti autoriaus, leidimo metų, leidinio, būtina pateikti ir interneto puslapio nuorodą, ir datą, kada dirbta su šaltiniu.

Pavyzdžiui:

Park, S.-Y. J. (2013) *Linguistic Identities*. Prieiga internetu:
<http://jspark779.wordpress.com/2013/06/25/linguistic-identities/> (žiūrėta 2014-01-27).

Nei cituojami, nei į literatūros sąrašą negali būti traukiami tie internetiniai ištekčiai, kuriuose nėra nurodytas autorius, publikacijos metai, pavadinimas ar bent vienas iš šių komponentų. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad internetinė nuoroda neturi būti pabraukta.

Šaltiniai – tai knygos, periodiniai leidiniai, internetiniai puslapiai ar kt., iš kur buvo rinkta tiriamoji medžiaga. Šaltinių sąrašas turi būti pateiktas po literatūros sąrašo. Dažniausiai jis

Į literatūros sąrašą įtraukiami visi tie autoriai ir jų veikalai, kurie buvo paminėti pagrindiniame tekste arba išnašose.

sudaromas abėcėlės tvarka, tačiau jei to neįmanoma padaryti, gali būti pasitelkta ir kitokia logika, pavyzdžiui, chronologinė tvarka.

Santrauka

Tai trumpas – vieno puslapio – darbo pristatymas, kuris rašomas užsienio kalba (pavyzdžiui, anglų). Santraukoje būtina pasakyti:

- apie ką darbas, kokia tema, problema;
- koks tyrimo tikslas;
- koks taikytas metodas, kokia buvo tiriamoji medžiaga, kiek jos;
- konspektyvus darbo turinys, ypač svarbūs darbo momentai, rezultatai.
- išvados: atsakymas į tikslo klausimą, darbo ribotumai ir tąsos galimybės, kam darbas gali būti įdomus ir naudingas.

Santraukos planas panašus į anotacijos, tačiau šioje dalyje dar pateikiamas konspektyvus darbo turinys ir pan. Taigi parašius anotacijos tekstą galima tiesiog jį išplėsti – taip bus lengva parengti santrauką.

Priedai

Tai įvairi su tyrimu susijusi medžiaga. Priedai gali būti ir ištisi pavyzdžių sąrašai, ir apklausos anketa ar dalyvių sutikimai dalyvauti tyrime, išsamios rezultatų lentelės ar pan. Literatūrologinių tiriamųjų darbų priedai gali būti vertimai, tautosakinė medžiaga, tiriamosios grupės asmenų atsiminimai ir pan. Kiekvienas priedas pateikiamas atskirame lape, jis turi savo numerį ir pavadinimą. Priedai taip pat įtraukiami ir į turinį. Didelės apimties priedai gali būti pateikti elektronine laikmena ar kitokiu būdu, pavyzdžiui, atsiųsti el. paštu, jei taip nutarta studijų programos komiteto.

Kartais kaip priedas gali būti pridėtas **santrumpų sąrašas**. Jame surašomos tokios santrumpos, kurias savo darbe vartojo studentas, bet jos nėra visuotinai priimtose, kaip antai: *ir pan.*, *ir t. t.*, *ir kt.*

Santraukos reikia BA ir MA baigiamuosiuose darbuose, bet nereikia semestriniuose rašto darbuose.

Santrauka pradedama naujame puslapyje, nenumerojama.

Priedų dalis pradedama naujame puslapyje, nenumeroja. Jei priedų keli, jie gali būti atskirti atskiru puslapiu, kuriame parašyta „Priedai“, o toliau kiekvienas priedas su savo numeriu pateikiamas naujame puslapyje.

Priedai nėra būtina kiekvieno darbo dalis.

Dar keli patarimai, kaip sutvarkyti darbą

- ✓ Tekstas rašomas A4 (297 x 210 mm) formato lape, vienoje pusėje, paliekamos standartinės paraštės.
- ✓ Tekstas turi būti sulygiuotas pagal dešinę paraštę.
- ✓ Tekstas turi būti skaidomas pastraipomis. Nauja pastraipa atitraukiama nuo krašto. Tarp pastraipų nereikia daryti didesnio tarpelio arba praleisti eilutės.
- ✓ Dalių skyriai ir poskyriai pradedami tame pačiame puslapyje, jeigu jame po pavadinimo dar telpa bent trys teksto eilutės.
- ✓ Teksto šriftas – PALEMONAS arba TIMES NEW ROMAN, jo dydis – 12 punktų.
- ✓ Dalių pavadinimų šrifto dydis 14 punktų, skyrių, poskyrių – 12 punktų. Pavadinimai pajuodinami.
- ✓ Dalių ir skyrių pavadinimai centruojami, poskyrių gali būti atitraukti per tabuliaciją.
- ✓ Tarpai tarp eilučių 1,5 intervalo, pavyzdžiuose ir lentelėse intervalo dydis gali būti 1.
- ✓ Ilgesnių atskirai numeruojamų pavyzdžių ir lentelių ar pan. šriftas gali būti 10 punktų.
- ✓ Puslapiai numeruojami arabiškais skaitmenimis apačioje, dešinėje pusėje.
- ✓ Titulinis lapas nenumerojamas ir į numeraciją neįtraukiamas.

Plačiau

Čermák, F. (1999) *Kalbos tyrimo metodai*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
Kardelis, K. (2007) *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Liucilijus.
Katkuvienė, E. L., Šeškauskienė, I. (2005) *Research matters*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
Viliūnas, G.; Koženiauskienė, R.; Račiūnaitė, V. (2003) *Lituanistų filologų rašto darbai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla
Rienecker, L.; Jørgensen, P. S. (2003) *Kaip rašyti mokslinį darbą*. Vilnius: Aidai.
Šileikaitė-Kaishauri, D. (2009) *Wie schreibe ich meine Abschluss arbeit?* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Parengė Loreta Vilkienė

Literatūrologinių tiriamųjų darbų specifika ir pavyzdžiais papildė Neringa Klišienė.

VU, 2016 m.